

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде

Радна група за припрему предлога висине референтног приноса

Београд, Немањина 22-24

milos.milovanovic@minpolj.gov.rs

jovana.stanisljevic@gov.rs

mcupric@minpolj.gov.rs

rade.todorovic@minpolj.gov.rs

Предмет: Ставови и мишљење проф. др Миладина М. Шеварлића, члана Радне групе по Решењу број 119-01-120/2012-08 од 04.05.2012. године

**Поштовани министре Душане Петровићу,
помоћниче министра мр Милоше Миловановићу,
шефе Одсека за биљну производњу Милане Ћуприћу и
посебни саветнике Раде Тодоровићу,**

У својству члана Радне групе а на основу научно-стручних сазнања и садржаја:

- *Решења о именовању Радне групе за припрему предлога висине референтног приноса по културама/производњама, који ће представљати елиминациони критеријум при додели субвенција у ратарској производњи у 2012. години (Број:119-01-120/2012-08 од 04.05.2012. – које ми је 25. маја 2012. године достављено електронском поштом од стране Милана Ћупрића, шефа одсека за производњу и прераду биљних производа (<mailto:mcupric@minpolj.gov.rs>));*
- *Записника са првог састанка Радне групе задужене за израду предлога висине референтног приноса по културама/производњама, који ће представљати елиминациони критеријум за доделу субвенција у ратарској производњи у 2012. години (одржаног 11. маја 2012. године) - – које ми је, такође, 25. маја 2012. године достављено електронском поштом од стране Милана Ћупрића, шефа одсека за производњу и прераду биљних производа (<mailto:mcupric@minpolj.gov.rs>); и*
- *Статистичке табеле о просечним површинама, приносима и производњи појединих култура по општинама у Републици Србији, са показатељима просечних приноса обрачунатих за два референтна периода: 10 година (2001-2010) и 5 година (2006-2010) – које ми је 23. маја 2012. године доставио Раде Тодоровић, посебни саветник министра (rade.todorovic@minpolj.gov.rs), Wednesday, May 23, 2012 2:04 PM);*

достављам следеће ставове и мишљења:

А) Информација о неучествовању на првом састанку Радне групе:

Будући да ми је Решење о именовању за члана Радне групе достављено тек 25. маја, као и да сам информацију о првом састанку Радне групе за 11. мај 2012-те примио телефонским позивом и да ми је – према мом памћењу – саопштено да ће се састанак одржати са почетком у 11.00 сати, наведеног дана дошао сам у 11.10 сати (са закашњењем од 10 минута, које сам претходно најавио Јелени – секретарици Мр Милоша Миловановића, помоћника министра) на већ завршени састанак на коме, изузимајући мр Милоша Миловановића, **није присуствовао ниједан од преостала два члана Радне групе из редова аграрних стручњака.**

Б) Ставови изван делокруга описа дужности члана Радне групе:

1. Елиминисање горње границе површине поседа регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ) за коју имају право на субвенције сматрам аграрно-политички и друштвено-економски **неприхватљивом** с обзиром на следеће аргументе:
 - На основу документације о РПГ са којима располаже Управа за аграрна плаћања **не може се утврдити површина појединих корисника субвенција са поседом изнад 100 ха** – будући да је то био максимум пријављених површина у свим претходним годинама, тако да ће се тешко сачинити **предрачун буџетских обавеза** по било којем моделу исплате субвенција за наредне године – уколико се „**институт**“ **неограничених земљишних површина** задржи у наредном периоду.
 - Одсуство максимума површине за коју РПГ физичких лица стичу право на субвенције може да представља **преседан** на који се по основу „**стечених права**“ могу позивати, не само пољопривредници са већим поседима (преко 100 ха), већ и „*транзициони кулаци*“ или *„мини аграрни тајкуни“* који располажу са (можда) више хиљада хектара површина за које ће потраживати субвенције – како их већ почињу називати аграрно-политички посленици и највећи део власника ситнијих РПГ.
 - Одсуство максимума површине за коју РПГ физичких лица стичу право на субвенције у потпуној је супротности са покушајем **истог министра из исте партије** да у 2011. години право на субвенције ограничини на **30 ха**, од чега се, због протеста „паора на тракторима“ и вишедневне блокаде путева у АП Војводини, одустало са образложењем „*да се правила не могу мењати у току утакмице*“ – иако то тзв. *правило* и *стечено право* није поштовано у периоду 2009-2011. године када су из списка корисника субвенција избачена чак и сва РПГ физичких лица која нису имала ПИО као земљорадници.

- С обзиром да је **0,5 ха** доњи праг за регистрацију и стицање права на субвенције РПГ физичких лица, као и да су закључно са 2011. годином субвенције по хектару исплаћиване искључиво за **ораничне површине – које су у структури пољопривредних површина доминантније у АП Војводини** (а не и за површине под воћњацима, виноградима и ливадама – **које су у структури пољопривредних површина доминантније на подручју централне Србије**), чак и да остане максимум од 100 ха ораница за исплату субвенција указује на следеће интервале варијација РПГ (само) физичких лица укључених у систем субвенција:
 - **1 : 200** = максимална (100 ha) : минимална (0,5 ha) површина ораница РПГ физичких лица за коју се исплаћују субвенције у Србији;
 - **1 : 40** = максимална површина ораница РПГ физичких лица за коју се исплаћују субвенције у Србији (100 ha) : просечна површина ораница на породичним газдинствима у Србији (2,5 ha); и
 - **1 : 5** = максимална површина ораница РПГ физичких лица за коју се исплаћују субвенције у Србији (100 ha) : просечна површина ораница по фарми у земљама ЕУ (20 ha).
2. С обзиром на ставове и аргументе наведене у подтачки 1. тачке Б) сматрам, такође, да је **противно Уставу Републике Србије (2006)**, и то:
- **члану 82.** због дискриминације равноправности облика својине – чак и истог облика приватне својине у различитим видовима привредног организовања: физичка лица, предузетници, чланови задруге и власници или сувласници предузећа;
 - **члану 83.** због дискриминације слободе предузетништва – зашто су физичка лица једини фаворизовани предузетници?;
 - **члану 84.** због дискриминације једнаког правног положаја на тржишту у погледу закупа земљишта и обезбеђивања конкурентнијег предузетништва; и
 - **члану 86.** због дискриминације задружне и јавне својине и фаворизовање само једног сегмента приватне својине – РПГ физичких лица.
- Сходно напоменама у вези чланова 82, 83, 84. И 86. Устава Републике Србије сматрам да друге категорије РПГ (задруге и предузећа) **не треба да буду елиминисане из остваривање права на субвенције** - барем до површине од 100 ха ораница (колико је био максимум закључно са 2011. годином) односно до највеће неограничене површине ораница РПГ физичких лица за коју се буду оствариле субвенције у 2012. и евентуално наредним годинама.
3. Имајући у виду да је по основу (не)успешних приватизација пољопривредних предузећа и ликвидираних земљорадничких задруга у Србији без посла остало око 55.000 радника или 10 одсто од укупног броја „транзиционих губитника“, основано се поставља питање **да ли РПГ физичких лица треба да остварују**

право и на закупљене површине државних ораница које појединци користе и у обиму од неколико стотина хектара (на пример: на 1.244 ха уређених државних ораница у једном комплексу које је на подручју општине Србобран користио ПИК „Бечеј“, у посед су, после медијске помпе и демонстрација које је предводила бивша министарка пољопривреде др Ивана Дулић Марковић, уведена **чак (!?) свега три РПГ физичких лица као закупца**, што значи да је сваки од та три паора добио на коришћење у закуп по **415 ха државних ораница!?** Основано се поставља питање **на чија имена су та тројица закупца у претходним годинама пријављивала по 315 ха закупљених ораница и наплаћивала субвенције изнад максимума од 100 ха – чак и да нису поседовали ниједан ар сопственог земљишта!?** По основу 1.244 ха државних ораница које су закупљене од стране те тројице паора процењујем да је 10-ак запослених радника ПИК „Бечеј“ остало без посла а њихове породице без егзистенцијалног минимума, а фарме стоке и прерађивачки капацитети ПИК „Бечеј“ без планске производње сточне хране и сировина за прераду. О томе **колико су та тројица паора-закупаца пријавили радника запослених на њиховом РПГ** за која су наплаћивали субвенције излишно је и помишљати! А све задруге и предузећа морају да плаћају доприносе и порезе на зараде запослених радника. Уједно, било би врло индикативно проверити да ли су та тројица паора-закупаца уопште били у систему ПДВ обвезника у годинама закупа предметних државних ораница, а с обзиром на површину закупљених државних ораница морали су остварити приход вишеструко већи од минимума изнад којег морају бити у систему ПДВ-а!

4. Сходно свему напред наведеном, поставља се и основано питање: **Зашто РПГ физичких лица са преко 30-так па до 100 ха (закључно са 2011-ом) а сада и са (могућих) неколико хиљада хектара која гарантовано остварују преко 4.000.000,00 РСД прихода нису у систему ПДВ-а? А зашто сваки други неаграрни предузетник у истом уставном и пореском систему мора бити у систему ПДВ-а!**
5. Вишегодишњим „подилажењем“ (не)основаним захтевима групи од 10-ак хиљада РПГ физичких лица која располажу са преко 30 до 100 ха сопственог (**и државног закупљеног**) земљишта, креатори аграрне политике у Србији у периоду после 2004. године се понашају у стилу: *Онима који имају дајте још више, а онима који немају довољно одузмите и то мало што имају!*

Ефекти таквих „концепата“ аграрне политике су вишеструко погубни јер су довели до реално више неодрживих:

- **макрорегионалних диспропорција у расподели субвенција:** 76 одсто укупних субвенција користе РПГ физичких лица у АП Војводини – где се налази 39% укупних обрадивих површина, док се само 24 одсто субвенција дистрибуира РПГ на подручју централне Србије - где се налази 61 одсто укупне обрадиве површине;

- **диспропорција између појединих поседовних група РПГ**: само око 2.500 РПГ физичких лица са поседом величине између 80 и 100 ха искористило је више средстава на име субвенција него што су добила сва РПГ на подручју централне Србије;
- **елиминисања из система субвенција по хектару** (закључно са 2011. годином) **обрадивих површина** (чак и површина под **воћњацима и виноградима**) - које су доминантније заступљене (78 одсто) него оранице (52 одсто) у структури пољопривредних површина на подручју централне Србије, иако је воћарство једна од значајнијих извозних шанси Србије и веће одрживости РПГ са релативно мањим поседима;
- **диспропорција између појединих грана пољопривредне производње: субвенцијама се фаворизује практично само потпуно механизована производња жита и индустријских култура** које захтевају 10-ак дана рада годишње, а у потпуности елиминише **радно интензивније воћарство и виноградарство** и **изразито запоставља радно интензивније сточарство** (изузимајући премије за млеко које се од 2010. године додељују и фармама правних лица), што је узроковало драстично смањење сточарства испод 30 одсто БДВ пољопривреде Србије и нашу увозну зависност сточарских прерађевина - чак и на овако ниском нивоу животног стандарда и куповне моћи потрошача; итд.

В) Ставови и мишљење о предлогу тзв. референтних приноса:

1. Аграрна наука и струка у области науке о земљишту - *педологије* - разликује следеће **катастарске културе** или **категорије коришћења обрадивог пољопривредног земљишта**, и то су:
 - а) **Оранице и баште** или **њиве и вртови**,
 - б) **Воћњаци**
 - в) **Виногради**
 - г) **Ливаде**

Обрадиве површине чине збир све четири напред наведене катастарске културе односно категорије коришћења земљишта (**а + б + в + г**).

При томе, треба разликовати **збирну категорију обрадива површина** од појмова **обрађена** или **необрађена површина** било које од четири напред наведене **категорије коришћења обрадивог земљишта** или **катастарске културе!**

2. Свака од наведених катастарских култура или категорија коришћења обрадивог земљишта разврстава се на **по осам (1 до 8) класа**, а приликом **процене вредности земљишта** или **надељивања у поступку арондације и комасације** или **других имовинско-правних операција** користе се *коэффициенти за*

превођење сваке од класа на прву класу земљишта појединих катастарских култура и то у сразмери: **1 ха прве = 4 ха осме класе исте категорије коришћења земљишта односно исте катастарске културе.**

3. У постуку када сваки власник или носилац домаћинства региструје породично газдинство подноси се као доказ **лист непокретности** у коме су наведене **површина поседа по начину коришћења - катастарским културама и класама**, што је доступно и Управи за аграрна плаћања – која све те податке може да убаци у програм за обрачун потребних показатеља.

То би био једини научно-стручни валидни поступак **обрачуна основице – површина за утврђивање тзв. референтних приноса по појединим класама одређеног начина коришћења (катастарске културе односно категорије коришћења) обрадивог земљишта** или само за **ораничне површине** – које су једино субвенционирани закључно са 2011. годином.

4. Мишљења сам да **округ** као јединица посматрања за утврђивање референтног приноса – како је предложено у Записнику са првог састанка Радне групе одржаном 11. маја 2012. године – није подобна јединица посматрања јер су разлике у педолошким и другим производним карактеристикама између појединих општина у истом округу врло велике - на пример: разлике у Расинском округу између поморавске општине Трстеник и подкопаоничке општине Брус су упросечавањем нивоа приноса за подручје округа и са 30 одсто „бонуса“ практично недостижне за РПГ у општини Брус.

Будући да Републички завод за статистику евидентира све податке о пољопривредној производњи по општинама, мишљења сам да је **коришћење просечних приноса по општинама као референтних приноса подобније од предлога по окрузима.**

5. У свим истраживањима биљне производње користе се најмање **трогодишњи просечни приноси**, како би се елиминисали (не)повољнији климатски утицаји у појединим годинама.

Будући да је Републички завод за статистику доставио **петогодишње (2006-2010) и десетогодишње просечне приносе (2001-2010)** предлажем да се за обрачун **референтних приноса** користе **петогодишњи просечни приноси по општинама** (а не по окрузима) за **период 2007-2011. године** (а не за период 2006-2010. године, јер статистика располаже и подацима о оствареној производњи и у 2011. години.

Мишљења сам да **десетогодишње просечне приносе (2001-2010) не треба користити за утврђивање тзв. референтних приноса** због следећих разлога:

- У периоду 2000-2003. године користили смо донације у дизел гориву, сточној храни, механизацији, ... – те је укључивање тих година у обрачун просечног приноса неупоредиво са становишта данашње обезбеђености инпутима и средствима рада за пољопривредну производњу у Србији.

- У периоду 2001-2003. године није функционисао систем субвенција по хектару.
 - У првој (2004) години када је уведен садашњи систем субвенција било је свега 38.000 РПГ физичких лица – што је испод 5 одсто укупног броја породичних газдинстава у Србији (**778.891 ИПГ** - индивидуалних пољопривредних газдинстава по Попису 2002).
6. Мишљења сам да предлог из записника са првог састанка Радне групе о **референтном приносу у висини 30 одсто умањеног просечног петогодишњег** (а не десетогодишњег) **приноса по општинама** (а не по окрузима) треба да буде полазиште и да се примењује за РПГ са поседом до 10 ха, док би за РПГ са већим поседом требало скалу просечног приноса по општинама редуковати, на пример, по следећим нивоима:
- 20 одсто умањења просечног петогодишњег приноса у општини за РПГ са поседом 10-20 ха;
 - 10 одсто умањења просечног петогодишњег приноса у општини за РПГ са поседом 20-30 ха;
 - просечан петогодишњи принос у општини за РПГ са поседом преко 30 ха – јер ако РПГ са највећим поседима нису у стању да остваре просечне приносе у општини зашто их субвенционирамо са толиким средствима по газдинству?

Надајући се да ћу изнетим научно-стручним и личним ставовима и мишљењима подстаћи министра, помоћника министра пољопривреде, посебног саветника министра и чланове Радне групе на промишљање и о другим аргументима „ЗА“ и „ПРОТИВ“ појединих аспеката субвенционирања РПГ физичких лица који нису били предмет разматрања на првој седници Радне групе, а који, вероватно, неће бити прихваћени од стране МПТШВ РС, са поштовањем,

У Београду, 28.05.2012.

Члан Радне групе

Проф. др Миладин М. Шеварлић